

אירועים תורניים

תקציר

המשרד לענייני דתות יזם וביצע אירועים בנושא "טיפוח והווי דתי". כמו כן, המשרד השתתף במימון אירועים כאלה שיזמו גופים תורניים. בכל אחת מהשנים 1998-1999 הוציא המשרד על אירועים תורניים 2.7 מיליון ש"ח, ובשנת 2000 - 1.9 מיליון ש"ח. בתקציב המעודכן לשנת 2001 הוקצו למטרה זו 1.7 מיליון ש"ח, ועד אוקטובר אותה שנה הוציא המשרד 1.4 מיליון ש"ח.

מבדיקת סדרי השתתפותו של המשרד במימון אירועים תורניים בשנים 1998-2001 עולה, כי מדובר למעשה בתמיכות באותם אירועים שהיו צריכות להינתן לפי הוראות סעיף 3א לחוק יסודות התקציב, התשמ"ה-1985, נוהל תמיכות ותקנון כספים ומשק של החשב הכללי במשרד האוצר בתחום התמיכות. אולם המשרד הגדיר את השתתפותו במימון האירועים "קניית שירותים" ובכך פטר את עצמו, לכאורה, מההוראות החלות על תמיכות.

המשרד לא פרסם ברבים שהוא מעניק תמיכות לאירועים תורניים ובכך הוא עשה הפליה בין אלו שידעו על כך לבין אלו שלא ידעו. אין זה מן הנמנע, שכתוצאה מכך ניתנה העדפה בחלוקת התמיכות לגופים ולמוסדות המקורבים להנהלת המשרד.

בחינת השתתפות המשרד באירועים תורניים בדרך שהוגדרה "קניית שירותים" העלתה, שלא תמיד הקפיד המשרד לפרסם מכרז, לברר מחירים או לקבל הצעות מחיר בכתב, הכול לפי העניין, כנדרש בחוק חובת המכרזים, בתקנות שעל פיו ובהוראות התכ"מ.

המשרד זקף לחובת תקנה תקציבית אחת הן את הוצאותיו על פעולות שיזם וביצע בתחום האירועים התורניים והן את הוצאותיו על תמיכות בתחום האמור, ולכן אי אפשר להבחין ביניהן. למותר לציין, שבדרך זו היטשטשו הגבולות בין התמיכות - שאמורות להינתן לפי מבחנים - לבין ההוצאות על פעולות.

המשרד לענייני דתות (להלן - המשרד) יזם וביצע אירועים בנושא "טיפוח והווי דתי". כמו כן, המשרד השתתף במימון אירועים כאלה שיזמו גופים תורניים. עם האירועים האלה נמנים: הילולות, ימי עיון והשתלמויות, עצרות לקירוב לבבות, חידונים בנושאים תורניים וחגיגות בר מצווה (להלן - אירועים תורניים).

בכל אחת מהשנים 1998-1999 הוציא המשרד על אירועים תורניים 2.7 מיליון ש"ח, ובשנת 2000 הוציא 1.9 מיליון ש"ח. בתקציב המעודכן לשנת 2001 הוקצו למטרה זו 1.7 מיליון ש"ח, ועד אוקטובר הוציא המשרד 1.4 מיליון ש"ח.

עד אפריל 2000 השתתף המשרד במימון אירועים תורניים בהתאם להחלטות הנהלת המשרד, ללא מבחנים כלל. לפי הנחיות היועץ המשפטי לממשלה הכין המשרד מבחנים זמניים, ובחודשים אפריל-דצמבר 2000 הוא השתתף במימון האירועים על פי מבחנים אלה. משנת 2001, הונחה

המשרד על ידי היועץ המשפטי לממשלה להשתתף במימון אירועים תורניים רק לפי מבחנים שהיו אמורים להתפרסם בהתאם לחוק יסודות התקציב, התשמ"ה-1985.

בחודשים אפריל-אוקטובר 2001, לסירוגין, בדק משרד מבקר המדינה כיצד מימן המשרד אירועים תורניים בשנים 1998-2001.

נוהל תמיכות

על פי ההסדר לחלוקת תמיכות למוסדות ציבור, קובע חוק התקציב השנתי את הוצאותיו של כל משרד לצורך תמיכה במוסדות ציבור; כל סעיף בתקציב לתמיכה קובע סכום כולל לכל סוג של מוסדות ציבור, וסכום זה יחולק בין מוסדות ציבור הנמנים עם אותו סוג לפי מבחנים שוויוניים, שיפורסמו ברשומות. מכוח ההסדר, פרסם שר האוצר "נוהל להגשת בקשות תמיכה מתקציב המדינה במוסדות ציבור ולדיון בהם" (להלן - נוהל תמיכות). גם בתקנון כספים ומשק של החשב הכללי במשרד האוצר (להלן - הוראות התכ"מ), נקבעו הוראות בדבר תמיכה במוסדות ציבור, המבוססות על נוהל תמיכות. בנוהל תמיכות ובתכ"מ מפורטים סדרי הגשת בקשות למשרדי הממשלה וסדרי הדיון בהן בוועדה מיוחדת לעניין זה בכל משרד.

בנוהל תמיכות נקבע, ש"מוסד ציבור המבקש לקבל תמיכה ממשרד יגיש למשרד בקשה בכתב על גבי טופס שייקבע לעניין זה" (להלן - טופס בקשה). בטופס הבקשה יש למלא פרטים מזהים על המוסד המבקש ועל מטרת התמיכה. נוהל תמיכות גם קובע אילו מסמכים יש לצרף לטופס הבקשה, וכן ש"ועדת התמיכות רשאית לדרוש מכל מוסד ציבור המבקש תמיכה פרטים נוספים, כפי שייראה לצורך הדיון בבקשה"; בקשות לתמיכה יידונו בוועדת תמיכות שתמונה בידי השר.

בתכ"מ נקבע, כי "סמוך ככל האפשר להגשת הצעות התקציב לכנסת או לאישור התקציב, יפרסם המשרד הודעה בשני עיתונים לפחות בדבר האפשרות לקבלת תמיכה..."; בהודעה יש לפרט, בין היתר, את המקומות שבהם פורסמו המבחנים ואת המקומות שבהם אפשר לקבל עותק שלהם.

ההסדר בדבר רכישות

לפי חוק חובת המכרזים והתקנות שעל פיו, ולפי הוראות התכ"מ (מעודכנים למועד עריכת הביקורת), רכישות בסכום גדול מ-35,000 ש"ח טעונות מכרז, ורכישות בסכום שבין 600 ש"ח ל-2,500 ש"ח טעונות בירור מחירים בעל פה, ורכישות בסכום שבין 2,500 ש"ח ל-35,000 ש"ח - קבלת חמש הצעות מחיר בכתב. יצוין שחשב המשרד קבע בפברואר 1999 הנחיות ולפיהן לרכישות בסכום שאינו גדול מ-35,000 ש"ח יש לבקש חמש הצעות מחיר בכתב "ולא פחות משלוש".

השתתפות המשרד במימון אירועים תורניים בשנים 1998-1999

1. לדעת משרד מבקר המדינה, השתתפות המשרד במימון אירועים תורניים שיזמו אחרים, במובחן מימון אירועים שיזם וביצע המשרד עצמו, היא בגדר תמיכה. על המשרד היה אפוא להשתתף במימוןם בהתאם לחוק יסודות התקציב ונוהל תמיכות.

בתשובתו מ-18.11.01 למשרד מבקר המדינה, מסר הסמנכ"ל דאז להסברה ואירועים תורניים (להלן - הסמנכ"ל דאז), ש"השתתפות המשרד באירועים אלה היתה במסגרת שותפות בביצוע, בין המשרד מחד לבין הגורם המבצע מאידך, ולא במסגרת העברת תקציב כתמיכה". לדבריו, המשרד לא תמך בגוף שהפיק את האירוע אלא "קנה שירותים", למשל באמצעות תשלום בעד מערכת הגברה, תפאורה, תשלומים לאומנים או לספקי המזון.

מר אשר אוחנה, שהיה מנכ"ל המשרד מספטמבר 1997 עד סוף אוגוסט 1998, הוא היום השר לענייני דתות (להלן - השר). בתשובתו מדצמבר 2001 למבקר המדינה מסר השר, כי "בכל הקשור להשתתפות המשרד באירועים תורניים נהג המשרד מאז ומעולם בדרך של מימון חלק מההוצאה, כביטוי לשותפות המשרד באירוע ... יצוין כי הייעוץ המשפטי של המשרד לא סבר שמדובר בתמיכה, עד שהתקבלה עמדת לשכת היועץ המשפטי לממשלה".

לדעת משרד מבקר המדינה, אין להתייחס להשתתפות המשרד במימון אירועים תורניים כאל "קניית שירותים". יצוין, שהמשרד לא פעל ב"רכישות" אלא על פי חוק חובת המכרזים והתקנות שעל פיו, ולא על פי הוראות התכ"מ, לא פרסם מכרזים ולא עשה בירור מחירים. המשרד גם לא דרש קבלה וחשבונית לאחר "הרכישה".

כמו כן, אין לקבל את טענת המשרד שהשתתפותו במימון האירועים היתה "במסגרת שותפות בביצוע". התברר, שהמשרד לא יזם אירועים אלה ולא ביצע אותם בעצמו. המשרד גם לא השתתף בהכנת תכנית האירוע, בבחירת המבצעים ובבדיקת העלויות. המשרד קיבל פניות מגופים שארגנו אירועים תורניים כחלק משגרת פעילותם, ובחר אם להשתתף בחלק מהעלויות שלהם אם לאו.

המאפיינים של השתתפות המשרד במימון האירועים עושים אותה, אפוא, לתמיכה של המשרד בגוף שיוזם וביצע את האירוע.

2. על ידי הגדרת התמיכה "קניית שירותים" או "השתתפות בביצוע" פטר המשרד את עצמו, לכאורה, מהוראות התכ"מ בתחום התמיכות, כמפורט להלן:

(א) בדיקת השתתפות המשרד במימון אירועים תורניים בשנים 1998 ו-1999 העלתה, שהמשרד לא קיים את הוראות החוק, את הוראות נוהל תמיכות ואת הוראות התכ"מ בעניין תמיכות. כך, למשל, לא קבע המשרד מבחנים לתמיכה באירועים תורניים, לא פרסם מודעות בעיתונים בדבר האפשרות לקבל תמיכה לאירועים תורניים ולא פרסם את הסכום שהוקצה לחלוקה.

המשרד גם לא קבע טופס בקשה לתמיכה באירועים תורניים כנדרש, ולא דרש מגופים שביקשו ממנו תמיכה באירועים למלא פרטים מזהים על המבקש. ממסמכי המשרד לא תמיד אפשר לדעת באיזה גוף תמך המשרד ואם אותו גוף היה מאוגד מבחינה משפטית, כנדרש בחוק.

(ב) המשרד לא מינה ועדת תמיכות לטיפול בבקשות לתמיכה מסעיף אירועים תורניים. נמצא, שההחלטות לתמיכה באירועים תורניים התקבלו בהנהלת המשרד דאז, שחבריה היו: שני סגני השר - חבר הכנסת דאז הרב אריה גמליאל מש"ס וחבר הכנסת יגאל ביבי מהמפד"ל ומנכ"לי המשרד דאז (להלן - הנהלת המשרד). עוד נמצא, שהסמנכ"ל דאז היה מופקד על יישום ההחלטות.

בתשובתו מדצמבר 2001 למבקר המדינה מסר סגן השר דאז, חה"כ יגאל ביבי, כי "מנהל האגף הסביר שהוא נוהג להשתתף בחלק מהוצאות האירועים, כמעט ולא התערבנו בעבודה השוטפת".

העובדה שהמשרד לא פרסם ברבים שהוא מעניק תמיכה לארגון אירועים תורניים, גרמה אפליה בין אלו שידעו על כך לבין אלו שלא ידעו. אין זה מן הנמנע שכתוצאה מכך ניתנה העדפה בחלוקת התמיכות לגופים ולמוסדות המקורבים להנהלת המשרד.

3. לא היה בספר התקציב של המשרד סעיף תקציבי שכותרתו "תמיכה באירועים תורניים". המשרד זקף לחובת תקנה תקציבית אחת - "כנסים, הסברה, סקרים, השתלמות" - הן את הוצאותיו על פעולות שהוא יזם וביצע בתחום האירועים התורניים, והן את הוצאותיו על תמיכות בתחום האמור, ולכן אי אפשר להבחין ביניהן. למותר לציין שבדרך זו היטשטשו הגבולות בין התמיכות - שאמורות להינתן לפי מבחנים - לבין ההוצאות על פעולות, והמשרד עקף את הוראות המחוקק.

4. להלן דוגמאות להשתתפות המשרד באירועים תורניים בשנים 1998-1999 :

(א) ב-3.8.98 הזמין המשרד מבית מלון אירוח ל-120 משתתפי סמינריון, במחיר של 25,000 ש"ח. האירוח כלל ארוחות ולינה.

מבין שלוש הצעות מחיר להפקת האירוע שנמצאו במשרד, אחת לא נשאה תאריך, ושתיים התקבלו רק כחודש לאחר האירוע. על דרישת התשלום של המלון מיום 9.9.98 מחק מאן דהוא את התאריך המודפס ובמקומו כתב בכתב יד את התאריך "2.8.98" ואת המילים "הצעת מחיר". במשרד לא נמצאו פרוטוקולים המעידים מי במשרד אישר לבצע את ההזמנה, ולא פרטים בדבר מהות הסמינריון. מהמסמכים שבמשרד אין לדעת איזה גוף הפיק את הסמינריון, מה היה נושא הסמינריון, ומי השתתף בו.

(ב) במאוס 1999 שילם המשרד לחברה פרטית 10,000 ש"ח בעד כריכים ומשקאות לאירוע "50 שנה לקרב בתש"ח בבארות יצחק". בפרוטוקול ישיבת ההנהלה שאישרה את האירוע לא נכתב אלא "אירוע היסטורי, דתי וחינוכי".

לא נמצא שהמשרד קיבל הצעות מחיר מכמה ספקים לפני שהתקשר עם החברה הפרטית. לא הוברר למה החליטה הנהלת המשרד לממן אירוע שאינו בתחום פעולתו של המשרד. בתשובתו מסר הסמנכ"ל דאז, "נראה לי כי מדובר בקיום אירוע הקשור לבית כנסת". לדבריו, אנשי היישוב שבו שוכן בית הכנסת "רצו להנציח את המקום הנמצא מולם".

(ג) במאוס 1999 שודר שיעורו של הרב עובדיה יוסף, מבית מדרשו בירושלים, לכבוד חג הפסח. המשרד שילם 31,000 ש"ח לחברת הפקה, צילום ועריכה (להלן - חברת הפקה) עבור שידור השיעור באמצעות לוויין; עוד שילם המשרד 20,000 ש"ח לחברה אחרת (להלן - חברה א') בעד שירותי הפעלה, שליטה ובקרה לשידורי הלוויין האמורים.

חלק מבעלי המניות ומהמנהלים של חברה א' בעת הביקורת היו פעילים בש"ס. חברה א' משרתת דרך קבע שיעור שבועי של הרב עובדיה יוסף לכ-200 נקודות שידור ברחבי הארץ.

בהצעת המחיר שהגישה חברה א' נכתב, כי העלות הכוללת של השירות האמור היא "31,000 ש"ח כולל מע"מ. אנו מבקשים השתתפות סך 20,000 ש"ח + מע"מ". משרד מבקר המדינה מעיר, כי השתתפות המשרד בחלק מהעלות הכוללת היא תמיכה ולא רכישת שירותים. במשרד לא נמצאו מסמכים המפרטים כיצד החליט לתמוך בשידור אירוע זה דווקא.

(ד) המשרד שילם 34,800 ש"ח לחברת הפקה בעד שירותי לוויין לאירוע הקרוי "יום שכולו תורה", שהתקיים ביום העצמאות בשנת התשנ"ט. האירוע שודר מבית הכנסת "היזרים" בירושלים ל-200 נקודות ברחבי הארץ. עוד שילם המשרד, בין היתר, 17,550 ש"ח לחברה א' בעד שירותי מוקד, שליטה ובקרה לשידור הלוויני האמור.

גם הפעם ציינה חברה א' בהצעת המחיר שלה, "העלות סך 34,000 ש"ח כולל מע"מ. אנו מבקשים השתתפות סך 17,550 ש"ח כולל מע"מ". משרד מבקר המדינה מעיר, כי השתתפות בחלק מהעלות היא תמיכה ואינה יכולה להיחשב ל"רכישת שירותים". במשרד לא נמצאו מסמכים המפרטים כיצד הוחלט לאשר את ההוצאה ולפי אילו מבחנים. נמצא, שהמשרד מסר את "הזמנת העבודה" לחברת הפקה ולחברה א' ב-10.5.99, כשבועיים לאחר יום העצמאות שחל ב-21.4.99, דהיינו לאחר שכבר בוצעה העבודה.

(ה) בספטמבר 1999 הזמין המשרד מחברה א' העברת שידור (באמצעות לוויין) של אמירת סליחות מרחבת הכותל המערבי. גם הפעם התבקשה החברה להבטיח את תקינות השידור ב-200 נקודות צפייה. נמצא, כי בהצעת המחיר שהגישה, ציינה החברה שהיא מבקשת מהמשרד השתתפות בסך 10,000 ש"ח מעלות של 34,000 ש"ח, והמשרד שילם הסכום המבוקש.

יוצא אפוא, שהשתתפות המשרד במימון אירוע זה, גם היא היתה תמיכה.

פסיקת בג"ץ בעניין מימון אירועים תורניים

1. במהלך ספטמבר 1999 פורסמו בעיתונים מודעות ש"אל המעיין" עומדת לקיים עצרת "עלייה לרגל והקבלת פני הרב" (להלן - העצרת), בגן סקר בירושלים. מועד העצרת נקבע לחג סוכות (ביום 27.9.99), בהשתתפות הנהגת תנועת ש"ס, רבניה ואישי ציבור אחרים.

ב-23.9.99 הגישו חבר הכנסת יוסף פריצקי ותנועת שינוי - התנועה החילונית - עתירה לבג"ץ⁸ נגד השר דאז, יצחק כהן (להלן - השר דאז), ונגד אחרים. בעתירה נטען, כי "מימון העצרת על ידי משרד הדתות חורג מהשוויוניות עליה אמון... חורג מהאחידות עליה הוא אמון, ובנוסף, מימון זה אינו נובע משיקולים ענייניים וראויים כפי שנדרש...", וכי השר דאז "העדיף לסייע לתנועה הפוליטית אליה הוא משתייך על פני שמירה על האינטרסים הציבוריים עליהם הוא מופקד".

העותרים ביקשו מבג"ץ לתת צו ביניים האוסר על המשרד לממן את העצרת האמורה. בג"ץ הוציא צו על תנאי שלפיו על המשרד להגיש תצהיר המנמק את החלטתו.

2. ב-26.9.99 כתב עוזר ראשי ליועץ המשפטי לממשלה לסמנכ"ל דאז, כי "יש בעייתיות משפטית בכל ההסדר של הקצבה (בדמות קניית שירותים וכו') ... שחלקם לפחות עשויים להיות למצער מעורבים עם פעילות פוליטית - דבר זה חייב להיות מוסדר בקריטריונים".

3. ב-28.11.99 הגיש הסמנכ"ל דאז תצהיר תשובה לעתירה, ובו נאמר בין היתר: "משרד הדתות נהג להשתתף בחלק מהוצאות עצרות מסוג זה בדרך של רכישת שירותים עבור העצרת... להבא תאושר השתתפות בהוצאות עצרות מסוג זה רק בהתאם לקריטריונים אשר יקבעו ... קריטריונים כאמור לעיל מצויים בשלבי הכנה, וההערכה היא כי תהליך הכנתם יסתיים תוך 45 יום". יוצא אפוא, שהסמנכ"ל דאז התחייב כלפי בג"ץ להכין קריטריונים עד תחילת ינואר 2000, ועד אז להפסיק לחלק תמיכות לאירועים תורניים.

נמצא, שחורף התחייבותו לבג"ץ המשיך המשרד לתמוך באירועים תורניים. כך למשל, בדצמבר 1999 הזמין המשרד אולם וכיבוד בסך 5,000 ש"ח להילולה. המשרד הוציא את ההזמנה בלי שביקש הצעות מחיר מאולמות אחרים; במשרד לא נמצאו פרטים מזהים על הגוף שארגן את ההילולה ועל המוזמנים אליה.

8 בג"ץ 6372/99 - ח"כ יוסף י' פריצקי ואח' נגד השר לענייני דתות ואח' (לא פורסם).

זאת ועוד, למרות תזכורות של עוזר ראשי ליועץ המשפטי לממשלה לסמנכ"ל דאז וליועץ המשפטי של המשרד, לא הכין המשרד הצעה לקריטריונים במועד שהתחייב.

4. ב-27.3.00 פסק בג"ץ בעתירה: "רשמנו לפנינו ... כי השר לענייני דתות עומד לקבוע קריטריונים לגבי השתתפות בעצרות נושא הדיון, וכי קריטריונים אלה - קודם כניסתם לתוקף - ייבחנו על ידי היועץ המשפטי לממשלה אשר יבדוק את סבירותם וחוקיותם. מהיום הזה ואילך לא תאושר השתתפות בהוצאות של עצרות כעצרת נושא הדיון, אלא בהתאם לאותם קריטריונים" (להלן - פסק הדין).

5. למרות התחייבות הסמנכ"ל דאז לבג"ץ להכין קריטריונים עד תחילת ינואר 2000, רק באפריל אותה שנה הכין המשרד טיוטת נוהל זמני להשתתפות באירועים תורניים. ב-8.4.00 שלח המשנה ליועץ המשפטי לממשלה אישור לסמנכ"ל דאז ובו כתב: "...הריני לאשר, בשם היועץ המשפטי לממשלה, את הנוהל והקריטריונים להשתתפות המשרד לענייני דתות בעצרות ואירועי דת ... תוקפו מוגבל לעצרות ולאירועים בשנת 2000 בלבד. בשנת הכספים הבאה, תמיכת המשרד באירועים כאלה תבצע במסגרת מבחני תמיכה לפי סעי' 3א' לחוק יסודות התקציב - ככל שייקבעו, ובכפוף לכל דין ולכללים למניעת כפל תמיכה".

השתתפות המשרד במימון אירועים תורניים בשנים 2000-2001

אירועים תורניים בשנת 2000

1. באפריל 2000 הקים המשרד ועדה שתדון בהשתתפות המשרד במימון אירועים תורניים (להלן - ועדת אירועים). בוועדה היו חברים חשב המשרד דאז, היועץ המשפטי של המשרד, והאחראי לקליטה רוחנית במשרד, שהחליף את הסמנכ"ל דאז בתפקיד אחראי לאירועים תורניים (הסמנכ"ל דאז התמנה בפברואר 2000 למנכ"ל המשרד). המשרד הכין טופס בקשה, שבו על מבקש התמיכה למלא פרטים עליו ועל האירוע שבגינו הוא מבקש תמיכה.

בחודשים אפריל-דצמבר 2000 התכנסה ועדת האירועים שבע פעמים. הוועדה המליצה למשרד באילו אירועים להשתתף ובאיזה סכום, וציינה בפרוטוקולים שהיא דנה בכל בקשה ובקשה לפי הנוהל והקריטריונים שאישר היועץ המשפטי לממשלה, ואלה עיקרם: "יחודיות האירוע, חשיבות האירוע לחיי הדת, מספר המשתתפים באירוע, הרמה הארגונית והאומנותית, עיתוי האירוע כגון: בחגים ומועדים, האירוע או הפעילות מברצת עם עולים, וכד'".

נמצא, שהוועדה אישרה כמה מהתמיכות אחרי שהמשרד כבר שלח הזמנה או כתב התחייבות; לגבי אותם מקרים שימשה הוועדה למעשה "חותמת גומי".

2. להלן דוגמאות להשתתפות המשרד באירועים תורניים בשנת 2000 :

(א) ב-18.4.00 הזמין המשרד 8,000 כיסאות מחברה פרטית במחיר של 30,888 ש"ח, לאירוע של "אל המעיין" - "עלייה לרגל והקבלת פני הרב" - בגן סקר, שנועד להתקיים בפסח ב-23.4.00. באותו היום הזמין המשרד גם שירותי הגברה לאותו אירוע מחברה אחרת במחיר של 22,500 ש"ח. במשרד לא נמצאו הצעות מחיר של חברות אחרות; המשרד גם לא ריכז בכתב את כל הוצאותיו על האירוע.

(ב) ב-6.6.00 הזמין המשרד 50 חדרים בבית מלון בנהריה, עבור כנס רבנים. נמצא, שרק בישיבתה ב-17.7.00 אישרה ועדת אירועים את ההשתתפות המשרד במימון האירוע. השתתפות המשרד היתה בסך 20,000 ש"ח מסך כל ההוצאות על האירוח במלון, שהיו כ-400,000 ש"ח. לא נמצא על פי איזה תחשיב החליטה הוועדה שהמשרד יממן 5% מעלות האירוע.

(ג) ב-12.10.00 נתן המשרד התחייבות בסך 50,000 ש"ח למועצה דתית ירושלים עבור השתתפות המשרד ב"הקפות שניות" במוצאי שמחת תורה שארגנה המועצה. רק כעבור כחודש, בישיבתה מ-6.11.00, אישרה ועדת אירועים את ההוצאה הזאת כ"חותמת גומי".

זאת ועוד, לא נמצאו מסמכים שמהם אפשר לדעת לפי אילו שיקולים החליט המשרד להשתתף דווקא באירוע זה ולא ב"הקפות שניות" אחרות המתקיימות ברחבי הארץ. בהחלטה זו העדיף המשרד, לכאורה, את המועצה הדתית בירושלים.

אירועים תורניים בשנת 2001

כאמור, באפריל 2001 כתב המשנה ליועץ המשפטי לממשלה למשרד: "למען הסר ספק, נבקש להסב תשומת לבכם לכך, כי הנוהל להשתתפות המשרד לענייני דתות בעצרות ובאירועי דת, נקבע בזמנו כנוהל זמני, לשנת הכספים 2000 בלבד... בשנת הכספים הבאה, תמיכת המשרד במימון אירועים כאלה תבוצע במסגרת מבחני תמיכה לפי סעיף 3א' לחוק יסודות התקציב".

בתשובתו מנובמבר 2001 למשרד מבקר המדינה הודיע מנכ"ל המשרד, "בתקציב שנת 2001 החלטנו לבטל את הסעיף התקציבי 'כנסים, הסברה וסקרים', וזאת מאחר שלא נקבעו מבחני תמיכה לחלוקת הכספים הנובעים מסעיף זה". נמצא, שעד מועד סיום הביקורת, אוקטובר 2001, הוציא המשרד 1.4 מיליון ש"ח מתקנה תקציבית זו, בגין התחייבויות כספיות שנתן בשנת 2000.

אירועים תורניים שיזם וביצע המשרד בשנים 1998-2001

בדיקת האירועים התורניים העיקריים שיזם וביצע המשרד בשנים 1998-2001, ההילולה לזכרו של הבבא סאלי בנתיבות וכנסים בנושאים מיוחדים, כגון "שנת שמיטה", העלתה, שלא תמיד הקפיד המשרד למלא את דרישות חוק חובת המכרזים ותקנותיו ואת הוראות התכ"מ. נמצא, שהמשרד יזם ומימן כמה אירועים בלי שעשה בירורי מחיר, בלי שקיבל מספקים הצעות מחיר בכתב ובלי שקיים מכרזים.

להלן דוגמאות:

1. בבדיקת הרישומים בהנהלת החשבונות של המשרד נמצא, שסך כל הוצאותיו על הפקת ההילולה של הבבא סאלי בינואר 1998 בנתיבות, הגיעו ליותר מ-150,000 ש"ח, ואלה סעיפי ההוצאה העיקריים: 48,000 ש"ח - מאבטחים; 35,000 - במה; 37,000 ש"ח - אולמות וכיבוד; 25,000 - הגברה. המשרד לא קיים מכרז להפקת האירוע.

בתשובתו, שלא מן העניין, מ-18.11.01 למשרד מבקר המדינה מסר הסמנכ"ל דאז, כי "המשרד מארגן מזה 13 שנה ובמישרין את קיום ההילולה ומממן אותה מתקציבו. בראש צוות ההיגוי עומד

[הסמנכ"ל דאז], המנהל משא ומתן עם כל הספקים, בודק את התאמתם ומפקח במישרין ובשטח על הביצוע בפועל (ובשנים האחרונות אף מנחה את העצרת). המשרד בדק בשנים קודמות אפשרות קבלנית והתברר שהעלות תהא פי שניים ויותר ועלולה להיות פגיעה באיכות! הדרך החסכונית והיעילה הטובה ביותר הייתה הביצוע הישיר כפי שנעשה".

הסמנכ"ל דאז נטל לעצמו סמכויות לא לו, בכך שנשא ונתן עם הספקים בניגוד לחוק חובת המכרזים ולהוראות התכ"מ בעניין רכישות. משא ומתן ללא תיעוד כלל ובסכומים הנקובים לעיל, אינו עולה בקנה אחד עם כללי המכרזים.

2. במאי 2000 הזמין המשרד מחברת תקשורת שירותים בסך 30,000 ש"ח בעבור שידור החגיגות בהר מירון בל"ג בעומר, באמצעות לוויין. המשרד לא קיבל הצעות מחיר מחברות אחרות.

3. המשרד משתתף באירועי "יהדות בפעולה" - מיזם עסקי של חברת פרסום, המתקיים מדי שנה בשנה בחול המועד סוכות בבנייני האומה בירושלים, וכולל דוכנים בנושא יהדות, מהם בעלי אופי חינוכי ומהם בעלי אופי מסחרי. ב-11.10.00 אישרה ועדת הרכישות של המשרד, בראשות מנכ"ל המשרד, לקיים במסגרת המיזם תערוכה בנושא השמיטה. הוועדה אישרה לשלם סך של 182,000 ש"ח לחברת הפרסום בעד הקמת התערוכה.

במשרד אין כלל מסמכים המעידים שהוא עשה בירור מחירים בטרם אישרה הוועדה למסור את הקמת התערוכה לחברת הפרסום, או שהמשרד נשא ונתן עם חברת הפרסום בדבר המחיר. זאת ועוד, נמצא שהתערוכה התקיימה שישה ימים לאחר אישור ועדת הרכישות, ולכן יש מקום להניח שההתקשרות עם חברת הפרסום נעשתה עוד קודם לאישור ועדת הרכישות, והוועדה שימשה "חותמת גומי" בלבד. יצוין שהזמנת העבודה, בחתימת מנכ"ל המשרד, הוצאה רק כעבור חודשיים, ב-7.12.00, לאחר שכבר הסתיימה התערוכה.

המשרד לענייני דתות עקף את חוק התקציב בכך ששילם תמיכות לקיום אירועים תורניים, מתקנה תקציבית שיועדה לביצוע פעולות. הוא עשה זאת בלא שפרסם מבחנים לתמיכה ובלא שהביא לידיעת הציבור שהוא תומך באירועים כאלה. גם באירועים שיוזם המשרד הוא לא הקפיד תמיד למלא את הוראות התכ"מ בעניין רכישות. בעקבות ממצאי הביקורת החליטה ההנהלה החדשה של המשרד שלא לממן עוד אירועים תורניים.